

2011 - ΕΤΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Ὁ μπαρμπα - Ἀλέξανδρος
τῆς Ἑλλάδας
καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας

Ἀφιέρωμα στὸν Ἀλέξανδρον Παπαδιαμάντην (ιγ')

Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης:

«Μονόγραμμα ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ πλαστογραφηθεῖ»*

Τὸ ἔργο του πολύφωνο, πολύχρωμο, πολυδύναμο, πολύγλωσσο. Γιατὶ ὁ Παπαδιαμάντης, ὅπως καὶ κάθε μέγας, ἐκφράζεται μὲ ὅλες τὶς φωνές, μὲ ὅλους τοὺς ἤχους, μὲ ὅλα τὰ χρώματα, μὲ ὅλες τὶς δυναμικὲς ποὺ τοῦ προσφέρει ἡ γλώσσα του, στὴν ὁποία ἔχει «ὑποταχθεῖ» καὶ τὴν ὁποία ἔχει «κυριεύσει»¹.

Στὰ κείμενά του ἀνασαιίνει κανεὶς τὴν **ἀπλότητα** τῆς μεγάλης τέχνης, τὴν ἀμεσότητα καὶ τὴ δύναμη ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ ἐπαφὴ τοῦ καλλιτέχνη μὲ τὸν **τόπο**, τὴ **γλώσσα** καὶ τὸν **λαό** του. Γι' αὐτὸν ὁ **Κ. Παλαμᾶς** θὰ γράψει: «Δὲν θυμοῦμαι ἄλλοῦ ν' ἀπάντησα τεχνίτη σὰν αὐτόν, ποὺ ὄχι μόνον νὰ μὴν ἔχει τῆς τέχνης του τὴν αὐταρέσκεια, ἀλλὰ νὰ κοιτάζει πῶς νὰ κρύψει κάθε τεχνητὴ πόζα καὶ κάθε σκέψη του σὰ ματαιότητα. Ἡ τέχνη του εἶναι νὰ μὴ δείχνει καμιὰ τέχνη».

Ὁ ἴδιος, «ἄκακος σὰν καλὸς χριστιανός, χωρὶς ἀξιώσεις, χωρὶς ἐγωϊσμούς, σὰν νὰ μὴν εἶχε κι αὐτὸς δικαιώματα στὴ ζωή... Περιφρονητῆς τῶν πάντων! Ἀξιωμάτων, χρήματος, κοινωνικῆς λάμπσεως»¹.

Τὸ περιστατικὸ ποὺ ἀκολουθεῖ - σεμνὴ ἀναφορὰ σ' αὐτόν² ποὺ μᾶς χάρισε τὰ ἀνεπανάληπτα Χριστουγεννιάτικα διηγήματά του - εἶναι ἀπὸ τὸν Στάμ Στάμ, εὐθυμογράφο καὶ γελοιογράφο στὴν ἐφημερίδα τοῦ Βλάση Γαβριηλίδη «Ἀκρόπολις». Ἀναφέρεται στὴν πρώτη συνάντησή του μὲ τὸν Παπαδιαμάντη:

* * *

«...Παραμονὲς τῶν Χριστουγέννων. Ἦταν ὥρα δειλινοῦ καὶ ἐγὼ καθόμουν αὐτὸν σ' ἓνα ἀπὸ τὰ γραφεῖα τῆς “Ἀκροπόλεως” εἰς τὴν Στοὰν τοῦ

Πάππου, τότε. Άλλος κανείς μου φαίνεται ἀπὸ τὴν σύνταξι δὲν ἦτανε ἐκεῖ [...]. Κάτι ἔγραφα ὁμως ἐκείνη τὴ στιγμή, καὶ ἤμουνα ἀπορροφημένος μὲ τὴν ἐργασία, ὅταν μέσα στὸ θαμπὸ φῶς τῆς ἑσπέρας, πὺδ γινότανε βαθύτερον εἰς τὸ γραφεῖον, ἀνοιξε ἡ πόρτα καὶ μπῆκε ἓνας ἄνθρωπος, μᾶλλον ὑψηλός, **κακοντυμένος, [...]** μὲ **ροῦχα ὅπωςδῆποτε ἀπεριποίητα καὶ μακρὸ ἐπανωφόρι τριμμένο. Παρὰ τὴν φτωχικὴ ἐμφάνισιν, [...]** ἀπὸ **τὰ μάτια του ἔσταζε μιὰ γλύκα.** Ἐμπῆκε **συνεσταλμένος.**

– Ὁ κύριος Σίγμα;

Ἐνόμισα πὺς ἦταν κανένας ἀπὸ τοὺς φτωχοὺς, πὺδ συστημένοι εἰς ἐμὲ ἀπὸ τὴ διαχείρισι, ἤρχοντο νὰ πάρουνε σημεῖωμα γιὰ νὰ λάβουν τὸ χριστουγεννιάτικο βοήθημά τους.

– Ἐγὼ εἶμαι, τοῦ ἀπήντησα, ἀλλὰ καθῆστε μιὰ στιγμή, σᾶς παρακαλῶ, νὰ τελειώσω κάτι πὺδ γράφω ἐδῶ καὶ ἀμέσως θὰ σᾶς διευκολύνω.

Ἐκάθησε **σκυφτὸς μὲ γυρμένο τὸ κεφάλι καὶ κύτταζε διαρκῶς τὸ πάτωμα.**

– Ὁ κακομοίρης, σκέφθηκα, φτώχεια μεγάλη θὰ ἔχη!

Καὶ τὸν κύτταζα μὲ βλέμμα πονεμένο καὶ μιὰ συμπάθεια μεγάλη πὺδ ἔφτανε μέχρι συγκινήσεως.

– Ὅριστε, τοῦ εἶπα, ἅμα ἐτελείωσα.

– Μὲ ζητήσατε;

– Ὁχι, ἐγὼ δὲν σᾶς ζήτησα, ἀλλὰ ξέρω γιὰτὶ ἤρθατε καὶ θὰ τελειώσω ἀμέσως τὴ δουλειά σας.

Μου φαίνεται ὅτι δίναμε δέκα δραχμὰς σὲ κάθε ἄτομο οἰκογενείας. Σημειωτέον ὅτι ἡ “Ἀκρόπολις”, ἡ ὅποια ἔκαμνε τὶς ἡμέρες ἐκείνες τὶς μεγάλες αὐτὲς φιλανθρωπικὲς χειρονομίες, κινδύνευε νὰ μὴ βγῆ γιὰ ἔλλειψι χαρτιοῦ, οἱ δὲ συντάκται τῆς νὰ μὴν πάρουν οὔτε δέκα δραχμὰς - γιὰ νὰ περάσουν τὰ Χριστούγεννα.

Γιὰ νὰ κανονίσω τὸ ποσὸν ὅπου θὰ ἔπαιρνε, ἠθέλησα νὰ μάθω τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του.

– Εἶσθε παντρεμένος;

– Ὁχι... ἀκόμη! μου εἶπε μ’ ἓνα πικρὸ μειδίαμα.

– Ἐχετε ἄλλη οἰκογένεια;

– Δύο ἀδελφές, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐδῶ.

Γιὰ νὰ τὸν βοηθήσω περισσότερο, ἐσκέφθηκα νὰ κάμω μιὰ πλαστογραφία. Νὰ συμπεριλάβω ὡς συγκατοικούσας εἰς τὰς Ἀθήνας μὲ αὐτὸν καὶ τὰς ἀδελφάς του καὶ ἔκαμα μιὰν ἀπόδειξι γιὰ τριάκοντα δραχμές.

– Λαμβάνεις τὸν κόπο, τοῦ εἶπα, νὰ περάσης ἀπὸ τὸ λογιστήριον;

Εὐχαρίστησε ψιθυριστά, καὶ **συνεσταλμένος πάντοτε, σηκώθηκε,**

ἀλλὰ σὰν νὰ κοντοστεκότανε.

– Κι αὐτὰ τί νὰ τὰ κάμω; Δὲν τὰ θέλετε;

Καὶ μοῦ ἔδειχνε κάτι χαρτιά. Νόμισα πὼς ἦταν πιστοποιητικὰ ἀπορίας.

– Κράτησέ τα, τοῦ εἶπα, ἐμᾶς δὲν μᾶς χρειάζονται.

Ἐσείστηκε, λυγίστηκε ὀλίγο, ἔκανε σκυφτὸς νὰ φύγη, ξαναγύρισε.

– Τότε ἀφοῦ δὲν σᾶς χρειάζονται αὐτά, ἐγὼ **μὲ τί δικαίωμα θὰ πληρωθῶ;**

– Δὲν πειράζει, ἀρκούμεθα εἰς τὸν λόγον σας, Χριστοῦγεννα εἶναι τώρα.

– Ναί, ἀλλὰ ἂν δὲν τὰ πάρετε αὐτά, ἐγὼ δὲν **μπορῶ νὰ πάρω χρήματα.**

– Μά, δὲν τὰ παίρνετε ἐσεῖς τὰ χρήματα, σᾶς τὰ δίνουμε ἡμεῖς!...

– Ἔ, τότε, πᾶρτε κι ἐσεῖς ἐτοῦτα πού μοῦ τὰ ζητήσατε. Καὶ τὰ ἄφησε **σιγὰ καὶ μαλακὰ ἀπάνω στὸ τραπέζι.**

Ἐσκέφθηκα, μήπως τοῦ ζήτησε τίποτα πιστοποιητικὰ τὸ λογιστήριο.

– Μὰ τί εἶναι, ἐπὶ τέλους, αὐτά, τοῦ λέω, πού πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ τὰ πάρουμε;

– Τὸ διήγημα τῶν Χριστουγέννων, πού μοῦ ἐζητήσατε.

– Τὸ διήγημα τῶν Χριστουγέννων... καὶ ποιὸς εἶσθε ἐσεῖς;

– Ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης!

Ἐπесе τὸ ταβάνι καὶ μὲ πλάκωσε, ἡ πέννα ἔφυγε ἀπὸ τὰ χέρια μου, ὅλα ἐκεῖ μέσα, εἰκόνες, καρέκλες, βιβλία, ἐφημερίδες, σὰν νὰ στροβιλίσθησαν γύρω μου καὶ ἔκανα ὥρα νὰ συνέλθω.

Ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης! Αὐτὸς ὁ πρίγκηψ τῶν Ἑλλήνων λογογράφων, πού τὸν φανταζόμουν ἀκτινοβολοῦντα, γελαστὸν, ὠραῖον, καλοντυμένον, εὐτυχῆ, γεμᾶτον ἐγωῖσμόν, ἀέρα καὶ μεγαλοπρέπεια, αὐτὸς!... Αὐτὸς, πού στεκότανε μὲ συστολὴ μαθητοῦ ἐπιμελοῦς, ἐκεῖ ἐνώπιόν μου!... Αὐτὸς, πού μᾶς ἔδωκε γλυκὲς πνευματικὲς καὶ ψυχικὲς συγκινήσεις, πού ἀνιστόρησε κόσμους θαλασσινοὺς κι ἐζωντάνεψε ἐμπρὸς μας ἀνθρώπους μακρινοὺς κι ἄγνωστους, πού τοὺς ἔκαμε δικούς μας, ἐντελῶς δικούς μας, σὰν νὰ περάσαμε μιὰ ζωὴ μαζί, αὐτὸς σὲ μιὰ τέτοια κατάσταση, ἐκεῖ ἐνώπιόν μου!... Τοῦ ἔσφιξα τὸ χέρι χωρὶς νὰ ἠμπορῶ οὔτε μία λέξι νὰ προφέρω. Ἀπὸ τὴν ταραχὴ μου καὶ τὴ σαστιμάρα μου οὔτε τὸ φῶς δὲν ἄναγα. Αἰσθάνθηκα ἓνα **τρεμουλιαστὸ χέρι νὰ σφίγγη τὸ δικό μου καὶ τὸν ἔχασα μέσα εἰς τὸ σκοτάδι...»³.**

K.M.

-
- * <http://www.alopsis.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=2115>, 24.12.2011.
Πηγή: Περιοδ. «Η Δράσις μας», Δεκέμβριος 2011.
1. Ζ' Πανελλήνιο Συνέδριο, «Οι γλώσσες της γλώσσας», Α.Π.Θ.
 2. Τò έτος 2011 έχει χαρακτηρισθει ώς έτος Παπαδιαμάντη.
 3. «Η λέξη», 162, 2001.